

УДК 37(092)

© Степаненко І.І., 2014 р.

І.І. Степаненко

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються питання організації правового виховання учнів Великої Британії у позанавчальній діяльності. Установлено, що суть цього виду діяльності у позанавчальний час полягає в тому, що при роботі з учнями вихователі широко використовують метод бесіди, цікавляться повсякденним життям вихованців, проводять дискусії на теми подолання старшокласниками бар'єрів, шукають шляхи усунення несправедливостей, з якими вони зустрічаються у своєму житті. Все це допомагає учням зрозуміти права людини, готувати їх до життя в суспільстві.

У статті також аналізуються основні форми, методи, прийоми та засоби виховного впливу на правову свідомість учнів у вільний від навчання час (використання Інтернет ресурсів, роліві ігри, волонтерство, навчальні подорожі, учнівське посередництво, портфоліо). Використання цих форм, методів та засобів виховного впливу допомагає учням вивчити і зрозуміти ключові концепції прав людини, укорінити їх у своєму повсякденному житті і, таким чином, досягти глибокого цілісного розуміння питань права.

Ключові слова: *правове виховання, форми, методи, прийоми, засоби, виховний вплив, Велика Британія, старшокласники.*

В статье исследуются вопросы организации правового воспитания учащихся Великобритании во внеучебной деятельности. Установлено, что суть этого вида деятельности во внеучебное время заключается в том, что при работе с учащимися преподаватели широко используют метод беседы, интересуются повседневной жизнью воспитанников, проводят дискуссии на темы преодоления старшеклассниками барьеров, ищут пути устранения несправедливостей, с которыми старшеклассники встречаются в жизни. Все это помогает учащимся понять права человека, готовит их к жизни в обществе.

В статье также анализируются основные формы, методы, приемы и средства воспитательного воздействия на правовое сознание учащихся в свободное от учебы время (использование Интернет ресурсов, ролевые игры, волонтерство, учебные поездки, ученическое посредничество, портфолио). Использование этих форм, методов и средств воспитательного воздействия помогает учащимся изучить и понять ключевые концепции прав человека,

внедрить их в своей повседневной жизни и, таким образом, достичь глубокого целостного понимания вопросов права.

Ключевые слова: правовое воспитание, формы, методы, приемы, средства, воспитательное воздействие, Великобритания, старшеклассники.

The problem of organization of legal education of students in Great Britain in extracurricular activity is conducted in this article. Found that the essence of this type of the activity during extracurricular time is that the teacher working with students often use the talk about the everyday life of the high school pupils, conduct the discussions about overcoming barriers by the pupils and look for ways to eliminate the injustices that occur in the lives of high school students. All of this helps students not only to understand human rights, but also to adapt them to life in society.

The basic forms, methods and means of educational influences for rooting legal minds of students in their free time are analyzed in this article (using of Internet Resources, Role playing, Voluntary Community Work, Study trips, Peer mediation, Portfolio). Using these forms, methods and means of educational influence helps students to learn and understand key concepts of human rights, to implement them in their everyday life, and thus achieve a holistic understanding of the profound questions of law.

Key words: legal education, forms, methods, techniques, educational influence, the United Kingdom, high school students.

Постановка проблеми. Правове виховання, як один із видів виховання, спрямоване на формування у людини правосвідомості, підвищення її правової культури, пропагування безпечного і здорового способу життя у середовищі підлітків. Воно відіграє величезну роль у боротьбі з дитячою злочинністю, насильством, асоціальною поведінкою, створює сприятливі умови для розвитку особистості.

Усвідомлення людиною правил співжиття і вимог законів, законослухняність її поведінки формуються під впливом спеціальних виховних заходів, різноманітних видів діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз праць британських (Л. Катрикс (L. Cattrijsse), Е. Рой (Eveline Le Roy), П. Вудкока (Pete Woodcock), Б. Кріка (B. Crick), А. Маккензі (A. McKenzie), Т. Сміта (T. Smith) та ін.) та вітчизняних (А. Алексюк, Н. Абашкіна, Т. Кашпур, Р. Песляк, Н. Халіна) науковців свідчить

про те, що педагогічна теорія і практика Об'єднаного Королівства накопичила значний досвід щодо правового виховання старшокласників у позанавчальній роботі.

З огляду на це, **мета статті** полягає в аналізі форм, методів та засобів виховного впливу на правову свідомість старшокласників Великої Британії у вільний час.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що позанавчальна виховна діяльність є однією зі сфер, що може використовувати викладач у процесі правового виховання. Використання форм, методів та засобів виховного впливу, серед яких можна виділити соціальний досвід учнів та засоби масової інформації, такі як фільми і телебачення, допомагають учням вивчити і зрозуміти ключові концепції прав людини, вкоренити їх у своєму повсякденному житті і, таким чином, допомагають досягти глибокого цілісного розуміння питань права.

Суть цього виду діяльності у правовому вихованні полягає в тому, що в роботі з учнями вихователі можуть використовувати розмови про повсякденне життя вихованців, і тому дискусії на теми стосовно того, що старшокласники пережили, бар'єри, які вони повинні подолати і, можливо, несправедливість, з якою вони зустрілися в своєму житті, можуть стати предметом обговорення в позанавчальний час. Все це не тільки повинно допомогти учням зрозуміти права людини, але також адаптувати їх до життя в суспільстві.

Незважаючи на тісний зв'язок з навчальною роботою, позанавчальна має свої відмінності:

- участь учнів у позанавчальній роботі добровільна, а на навчальному занятті – обов'язкова;
- позанавчальні заходи мають невимушений характер;
- різноманітні позанавчальні заходи виключають контроль у вигляді оцінки вмінь, навичок, знань;
- позанавчальна робота порівняно з навчальною надає більші можливості для прояву самостійності учнів, їхньої ініціативності й творчості. [1]

Зміст правового виховання в позанавчальній діяльності обумовлений загальним змістом правового виховання в рамках часу відведеного на вивчення питань права в Національному навчальному плані Великої Британії.

Як зазначає Л. Катриз (Cattrijsse L.): «Попит в педагогіці на вивчення прав людини, не може бути задоволений використанням лише однозначних і статичних моделей і методів. Освіта в галузі правового виховання людини є закликком використовувати знання, отримані на уроках присвячених вивченню права в реальному повсякденному житті» [5, с. 4].

Аналіз науково-педагогічних матеріалів дозволяє стверджувати, що вихователями у Великій Британії пропонується використання таких засобів, прийомів, форм та методів, завдяки яким інформація, що дається школярам, буде доступною та легкою у викладанні. Серед них:

Інтерактивні Інтернет ресурси (Interactive Internet Resources).

Як зазначає М. Прінскі (Prensky M.): «Сьогоднішні учні представляють покоління, яке росте в оточенні цифрових технологій. Вони проводять своє життя в оточенні комп'ютерів, відеоігор, цифрових музичних плеєрів, відеокамер, інших іграшок й інструментів цифрового століття... Комп'ютерні ігри, електронна пошта, Інтернет, мобільні телефони та обмін миттєвими текстовими та відео повідомленнями є невід'ємною частиною їхнього життя» [6, с. 4].

Тобто використання інноваційних Інтернет технологій є основною формою правового виховання старшокласників Великої Британії у позанавчальний час.

Серед учнів та виховних закладів, які здійснюють правове виховання старшокласників як у Великій Британії, так і у всьому світі, виявився надзвичайно популярним сайт, де люди можуть обмінюватися відео – YouTube. Відео-сайти на YouTube можуть мати (принаймні) два можливих застосування щодо правового виховання у позанавчальній діяльності. З одного боку, вони можуть бути використані педагогами в якості неофіційного шляху зміцнення ключових понять тем, що вивчаються. З іншого боку, молоді люди можуть зустріти в цих відео ті питання, що їх турбують чи турбували раніше, і залишити свої коментарі та думки на форумах, які слідують після відео [5, с. 6].

Рольові ігри (Role playing).

До них належить – моделювання подій, наприклад, макет виборів, інсценування судових процесів. Так, А. Шаап (Schaap A.), використовуючи таку форму роботи з учнями в позанавчальній діяльності, як рольова гра, пропонує учням провести конференцію стосовно питань прав людини, попередньо розділившись їх на п'ять груп. Кожна група учнів утворює уряд суспільства відповідно до філософської позиції, що ним запропонована. Завданням учнів є складання списку основних прав людини в створеному ними суспільстві [7, с. 48].

Волонтерство (Voluntary Community Work).

Волонтерство – це добровільна, активна, спільна або особиста участь громадянина в житті людських спільнот з метою реалізації його основних людських потреб та підвищення якості життя, економічного і соціального розвитку [3, с. 7]. Беручи участь у волонтерській роботі, учні Об'єднаного Королівства навчаються спостерігати і відчувати потреби повсякденного життя в суспільстві, у них з'являються помітні зміни у самореалізації, підвищується рівень самостійності, самопізнання, самоосвіти та самовиховання. У звіті британської Палати Общин сказано, що «... волонтерство є суттєвим актом громадянства, а отже, повинно бути у центрі уваги уряду» [3, с. 13].

Навчальні подорожі (Study trips).

У середній школі та коледжах навчальні подорожі можуть бути частиною обов'язкової програми навчання, або можуть бути організовані на вихідних, у свята чи канікули в якості додаткового ресурсу для повторення та закріплення отриманих знань з конкретної теми, що розглядається в межах вивчення курсу «Громадянознавство».

Навчальні поїздки можуть включати в себе відвідування історичних місць, пам'яток культури, музеїв з посиланням на визнання прав людини або їх нехтування (наприклад, англійські школи організують екскурсії до палати громад (the House of Commons) з метою спостерігати національну демократію в роботі [5, с. 13].

Учнівське посередництво (Peer mediation).

Учень-посередник надає будь-яку інформацію щодо правомірності поведінки дітей у школі, бере на себе функції неупередженої третьої сили у допомозі своїм одноліткам при розв'язанні конфліктів. Через учнівське посередництво старшокласники вчаться розв'язувати конфлікти; розвивають такі вміння та навички, як говоріння, вислуховування, праця в команді, критичне мислення, емоційна свідомість; усвідомлюють, що їх сприймають серйозно; відчують себе захищеними.

Портфоліо (Portfolio).

У британських школах використовується такий метод організації правового виховання старшокласників, як ведення журналу досягнень (portfolio), що дає учням можливість самостійно фіксувати їх прогрес та успіх, використовуючи власний досвід і беручи участь у різноманітних позашкільних заходах. У процесі правового виховання учнів така форма роботи є досить оригінальною та цікавою в організації позанавчальної діяльності.

Представляючи у своєму портфоліо звіт про певний проект чи захід із правового виховання, старшокласники відзначають: характер заходу; очікувану мету; досягнуту мету; труднощі під час виконання заходу (проекту); пізнавальну мету; знання та розуміння про правові норми; використання та розвиток уміння спілкування, комунікації; отриману допомогу; користь від даного заходу; наступні кроки проекту [4, с. 10].

Таким чином, учні мають можливість осмислити свої досягнення в галузі правового виховання, поставити мету на майбутнє та визначити для себе види роботи.

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних матеріалів приводить до висновку, що позанавчальна діяльність має свої специфічні принципи, а саме:

- добровільний характер участі в ній., що сприяє тому, що учні можуть обирати профіль занять за інтересами. Педагоги за таких умов повинні ретельно продумувати зміст занять, використовуючи нові, ще не відомі учням факти, форми і методи, які б посилювали їх інтерес;

- суспільна спрямованість діяльності учнів. Цей принцип вимагає, щоб зміст форми та методи діяльності, відповідали потребам суспільства;
- розвиток ініціативи і самодіяльності учнів. У позанавчальній діяльності слід урахувати бажання школярів, їх пропозиції, щоб кожен із них виконував цікаву для себе роботу;
- розвиток винахідливості. Під час занять перед учнями слід ставити завдання пошукового характеру, приділяти особливу увагу творчому підходу до справи тощо;
- зв'язок з навчальною роботою. Позанавчальна робота повинна бути логічним продовженням навчально-виховної роботи, яка здійснюється на уроках;
- використання ігрових форм, цікавість, емоційність. Реалізація цього принципу потребує широкого використання пізнавальних ігор, ігор з комп'ютерами, демонстрування цікавих дослідів та ін. [2, с. 341].

Висновки. Отже, підводячи підсумок, ми можемо відзначити, що позанавчальна діяльність у процесі правового виховання старшокласників Великої Британії допомагає школярам на базі отриманих знань у процесі громадянсько-правового виховання відійти від суто теоретичного засвоєння знань та умінь і перейти у сферу їх практичного застосування, щоб сформувати важливі правові поняття, які старшокласники можуть застосувати в щоденній власній життєдіяльності чи житті сім'ї, родини, і, зрештою, держави.

До перспективних напрямів подальшого наукового пошуку можна віднести порівняльний аналіз питань організації правового виховання учнів у Великій Британії та Україні в позанавчальній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кашпур Т.О., Песляк Р. Особливості організації позанавчальної роботи з учнями [Електронний ресурс] / Т.О. Кашпур, Р. Песляк – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Pedagogica/2_136577.doc.htm
2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти./ М.М. Фіцула – К.: Видавничий центр "Академія", 2000. – 544 с.

3. Халіна Н. Волонтерська діяльність. Аналіз мотивацій та результатів // «Добра воля» – 2001, – № 7 (листопад-грудень) / Н. Халіна. – К.: Видавничий дім "KM Academia", 2001. – 20 с.
4. Citizenship at Key Stage 4. Staying Involved: Extending Opportunities for Pupil Participation [Електронний ресурс] – London: Qualifications and Curriculum Authority, 2002. – 12 р. – Режим доступу: http://www.standards.dfes.gov.uk/pdf/secondaryschemes/ks4_booklet.pdf
5. Eveline Le Roy and Pete Woodcock. Informal Education and Human Rights / Le Roy E., Woodcock P. // Institute for Policy Studies in Education, London Metropolitan University. – 2010. – 20 p.
6. Prensky M. 'Digital Natives, Digital Immigrants Part 1' / M. Prensky // On the Horizon, Vol. 9, No. 5. – 2001– PP. 2-6
7. Schaap Andrew. Learning Political Theory by Role Playing / A. Schaap // Politics, Vol. 25, issue 1. February 2005. – PP. 46-52

Відомості про автора

Прізвище Степаненко

Ім'я, по батькові Ірина Іванівна

Науковий ступінь, вчене звання _____

Місце роботи Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Посада завідувач лабораторії кафедри іноземних мов № 1

Назва статті «Організація правового виховання учнів Великої Британії в позанавчальній діяльності»

Навчальний заклад аспірантка кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Домашня адреса Харківська обл., Дергачівський р-н, сел. Солоницівка, вул. Енергетична, б. 2, кв. 16

Контактні телефони 093-54-45-116 (моб.)
(05763) 72-553 (дом.)
(057)704-92-80 (роб.)

E-mail irenas8135@rambler.ru

Дата 21.03.2014 р.